

m.: 5,5 cm, fá.: 5,5 cm. Eredetileg korsó lehetett, amit másodlagosan alakítottak át kis tálkává. Ezt a peremének utólagos kialakítása jól mutatja.

A területen tehát – egy valószínűleg ismert – Árpád-kori templomos falu temetője alatt egy népvándorlás kori telep húzódik. Az edény germán izlésű, a szarmata emlékanyagtól idegen.

Az edényt Oláh Éva, a békéscsabai múzeum restaurátora egészítette ki.

RÓZSA ZOLTÁN

72. Dalmand határa

(Tolna megye) Kö

2001-ben a Tolna megye őskori és középkori várai című kutatási program keretében folytattam a légi felderítéseket, terepbejárásokat. A munkához a Nemzeti Kulturális Alapprogram, az OTKA és az Ócsényi Repülőklub nyújtott anyagi segítséget.

Felsőleperd: A decemberi hóban igen halványan rajzolódott ki egy nagyméretű, téglalap alakú építmény körvonala.

Sánc: Tavasszal szántott volt a mezőváros egész területe. A folyamatos művelés következtében már csak igen gyengén látszik az árok és a sánc. Decemberben a vékony hó alól az erődítés Ny-i oldalán a szántás is kibukkan. Itt a sáncárok vonalát igen élesen mutatja az, hogy az árkok helyén teljesen elolvadt a hó, az egykori sáncon viszont még vékonyan megmaradt. A K-i oldalon talán valamilyen növényzet van, amelyen jobban megmaradt a hó, itt csak igen halványan látszik az erődítés vonala.

A falu nyugati szélén, a szemételep mellett, az érett búzában egy nagyméretű épület nyomát láttam, talán oszlopokra utaló kerek foltokkal. Terepbejárásnál kiderült, hogy jelenkori istálló állhatott itt, a felszínen tégl- és tetőcserép-töredékek hevertek kommunális hulladékkal együtt.

MIKLÓS ZSUZSA

73. Decs, Ete

(Tolna megye) Kö

A középkori mezőváros területén 1996-ban indult meg újra a kutatás. 1996-ban a város K-i végén végeztünk szondázó, rétegtisztázó ásatást; 1997-ben feltártuk a település templomát; 1998. február óta pedig a lelőhely közepe táján elhelyezkedő „fazekasház” területén kutatunk.

A fazekasház és környéke jól látszik a légi fotókon: árokkal övezett világos foltként. 1998 óta ezen a területen tártuk fel a 7–11. sz. házat, illetve házrészletet. 2001. július–augusztusban a légi fotós foltból még fel nem tárt felületeket nyitottuk meg (XII–XIV. szelvény). Ez a felület a folt K-i, ÉK-i széle.

A XII. szelvényben ÉK–DNy-i tájolással egymás felett három ház (12., 14., 15. sz.) maradványait figyeltük meg. A felső, a szántási határon jelentkező szinten jól kirajzóldtak a talajlazító kések nyomai: egymástól 80 cm-re el-

helyezkedő csíkok, amelyekkel szétszabdalták az objektumokat. A talajlazítás és a mélyszántás miatt a felső középkori szintek erősen sérültek: a kemencéknek többnyire csak az alsó, a tapasztás alatti átégett földréteget találtuk meg.

A 12. sz. ház a légi fotón világos foltként mutatkozott. Mérete kb. 12×5 m. Ny-i záródása bizonytalan (valószínűleg a 14. sz. házat vágják bele). K-i felén halvány folt utalt az egykori válaszfalra. A falak cölöpszerkezetűek voltak.

A 13. sz. ház pince volt. Belmérete: 4×6 m. Menetelés lejárata kissé ferdén csatlakozott a DK-i sarokhoz. Padlója tapasztott, kétrétegű. A vert falat belülről deszkával bélelték, a deszkákat cölöpök tartották. A padlószintre igen sok nagyméretű paticsdarab és elszenesedett gerendadarab zuhant. Ezek alatt egy ép lostitzei poharat, egy ép korsót, néhány egyéb edénytöredéket, erősen átégett vastárgyakat találtunk. A padlón egy hordó lenyomatát is rögzíthettük. A leletek alapján a pince a 15. sz. második felében–végén működött, és a 15. sz. végén–16. sz. elején pusztult el. Pusztulási rétege felett keményre döngölt, kevert föld volt, tehát még a középkorban feltöltöttek és föléje építettek egy házat, amelynek sérült, és pince felett beroskadt járósíntjét találtuk meg.

A 14. sz. háznak csak kis részletét találtuk meg, mivel a későbbi bolygatások nagy részét elpusztították. A 12. sz. ház alatt figyeltük meg a 15. sz. ház kis részletét, keményre döngölt járósínttel.

Idén 9 kemencét, illetve kemencerészletet tártunk fel. A bolygatások miatt ezeknek csak egy részét tudjuk házakhoz kapcsolni.

A 12. sz. háztól É-ra, de a ház közvetlen közelében több nagyméretű gabonásvermet találtunk. Betöltésükből igen sok edénytöredék, kályhacsempe és negatív töredék, fémtárgy és több pénz került felszínre. Koruk a 15. század végére–16. századra tehető.

A XIII–XIV. szelvény már a légi fotós folt szélére esik. Ezen a területen találtuk meg az egykori késő középkori külső járósíntet, illetve több gabonásvermet és egyéb gödröt. Két kút is előbukkant. Az egyiket a jelek szerint nem mélyítették le a talajvízig. A másikkal a bontását 220 cm mélységben hagytuk abba, mivel Ny-i fala besuvadt, és életveszélyessé vált. Betöltéséből igen sok állatcsont és kevés edénytöredék került elő.

Az ásatást folyamatosan (5–6 naponként) fényképeztük a levegőből. A légi fotók nélkül – az erős bolygatottság miatt – nem láttuk volna az összefüggéseket és olyan elszíneződések is kirajzóldtak, amelyeket a felszínen nem érzékelünk.

Az ásatás költségeit NKA és OTKA pályázatokból fedeztük.

MIKLÓS ZSUZSA – VIZI MÁRTA

74. Dombóvár, Gólyavár

(Tolna megye) Kö

2001. május 5-én a Kulturális Örökségvédelmi Igazgatóság megbízásából Gere László és Terei György felmér-

te a dombóvári Gólyavár középkori vár területén található téglafalcsontok két oldalát.

A munkára azért volt szükség, mert, míg a vár színtvonalas felmérését Nováki Gyula, Sándorfi György és Miklós Zsuzsa 1986-ban elkészítette, a falakról építészeti felmérés nem született.

A felmérést emelőkosaras daru segítségével végeztük, így lehetőség nyílt mind merőleges felvételeket készíteni a téglafalról, mind pontos rajzot készíteni róla. A fal felső részének állapota statikailag rossz, mert a téglák egy része szabadon, kötés nélkül van. Ezért itt mielőbbi állagmegóvás szükséges.

A munkában részt vettek: Gere László (OMvH-ÁMRK), K. Németh András (KÖI), Terei György (Budapesti Történeti Múzeum).

MIKLÓS ZSUZSA

75. Dorog, Hosszúréték-dűlő

(Komárom-Esztergom megye) Ró

2001. április 5–6-án H. Kelemen Mártával terepbejárást végeztünk a 0292 hrsz. területen, a vasúti sínek és a Kenyérmezői-patak közti területen. A terepbejárás célja: Dorog város településszerkezeti tervének előkészítéséhez az itt lévő, ismert régészeti lelőhelyek (MRT 5. k. 5/7. és 5/13. lh.) pontosabb kiterjedésének körülhatárolása volt, mivel a területen ipari parkot, illetve lakóházakat terveznek a jövőben.

A terepbejárás során mindkét lelőhelyen a korábban már ismert korszakok cserepeinek előfordulása alapján pontosítottuk, és M:10 000-es térképen bejelöltük a lelőhelyek kiterjedését.

A terepbejárás új szakmai adatot a topográfiahoz képest nem hozott, legfeljebb azt, hogy az 5/13. számú római lelőhelyen található római épület valamikor konzervált falai erősen omladoznak.

HORVÁTH ISTVÁN

76. Dudar, Kossuth utca 6.

(Veszprém megye) Kú

A dudari református egyház a templom mellé gyülekezeti épületet kívánt építeni. Az épület a régi – a középkortól 1824-ig használt – temetőben áll majd. Ezért a 10×20 méteres alapblokk helyén 2001. augusztus 1–24. között előzetes kutatást végeztünk.

Először a területet két hosszanti árokkal keresztülvágtuk, hogy megállapíthassuk, milyen mélységben kezdődnek a temetkezések. Ezután a sírok feletti 1,5 m vastag talajréteget géppel eltávolítottuk. Majd ezt követően feltártunk 103 sírt.

A 17–18. századi sírok közül 24 tartalmazott mellékletet: párta 10, pitykegombok 1, ruhakapcsok 7, gyöngyök 3, csizmapatkó 6, vastárgy (csiholó?) 1, nemezsüveg foszladéka (?) 1, fémszálmaradványok 2, rezgőtű 1 sírban fordul elő. Néhol hajmaradványt is találtunk.

A sírok között igen sok gyermeksír volt, csecsemőtől a tizenévesig egyaránt. A temetkezések mélysége kb. 1,5–2,2 m között váltakozott. A sírok egy rétegben, nagyjából szabályos sorokban helyezkedtek el, de előfordult két É-D-i tájolású gyermeksír is. Valószínűleg minden halottat koporsóban temettek el, amire a koporsószegek, deszkamaradványok, illetve a koporsó elbomlásakor keletkezett talajelszíneződések utaltak. A gyermekkoporsókat – néhány kivételtől eltekintve – ragaszthatták, csapolhatták, ezeknél koporsószeg alig fordult elő.

Az ásatáson részt vett Ferenczi László, Somorjai Szabolcs budapesti régész- és Csomai Attila pécsi történész-hallgató.

RAINER PÁL

77. Dunafalva, Váripusztá

(Bács-Kiskun megye) Ú

A lelőhelyet Kőhegyi Mihály említette szóban, irodalmi adat nincs, az anyagot nem találtam meg a bajai Türr István Múzeumban. Kovács Antal szeremlei lakos elmondása alapján, római őrtorony állhatott itt. A lelőhelyről már korábban ismertek szarmata és római kerámia leletek.

2001. november 24-én szemlét tartottam a helyszínen. DNy-i irányban kb. 600–800 m-re a szántóföldön egy kiemelkedés látszik, ahol a föld sokkal világosabbnak tűnt. Itt egy kb. 50×100 m-es kiterjedésű területen jelenkori kerámiaanyagot és téglatöredékeket gyűjtöttem. Római és szarmata anyagot nem találtam.

A terület mezőgazdasági művelés alatt van, de nincsen veszélyeztetve.

VADAY ANDREA – HAJDÚ ÁDÁM

78. Dunakeszi, 322. sz. út nyomvonala

(Pest megye) U, R, Sza, N, A

2001. április 2. és május 28. között megelőző feltárást végeztünk a tervezett út nyomvonalán. Feltételezhető volt, hogy az út keresztezni fogja a Csörsz-árcot.

Először a teljes nyomvonalon, 1300 m hosszú szakaszon 90 cm szélességű kutatóárcot ásattunk földmunkagéppel. A kutatóárokból előkerült objektumok alapján jelöltük ki a feltárandó területet, összesen 4349 m²-t.

A Csörsz-árc nem került elő, sikerült viszont őskori leleteket, szarmata és avar kori telepobjektumokat, továbbá szarmata sírokat feltárni.

A gödrök többsége méhkas alakú tárológödör; jellemzőjük a szegényes leletanyag vagy a teljes leletnélküliség. A datálható gödrökben kevés szarmata cserép volt. A különböző árok részletek betöltéséből kisszámú őskori, szarmata és népvándorlás kori cserép került elő.

A legjelentősebb objektum a IV/27. számú ház: 260×210 cm nagyságú, szögletes alaprajzú, a sárga altalajba ásott épület. Két hosszanti és az egyik rövidebb oldalának közepén nagyméretű oszlophely alakult ki;